

Epidemiologija ovisnosti u Hrvatskoj



Marina Kuzman, Dragica Katalinić, Martina Pejak,
Irena Rojnić Palavra

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zagreb, 2010.

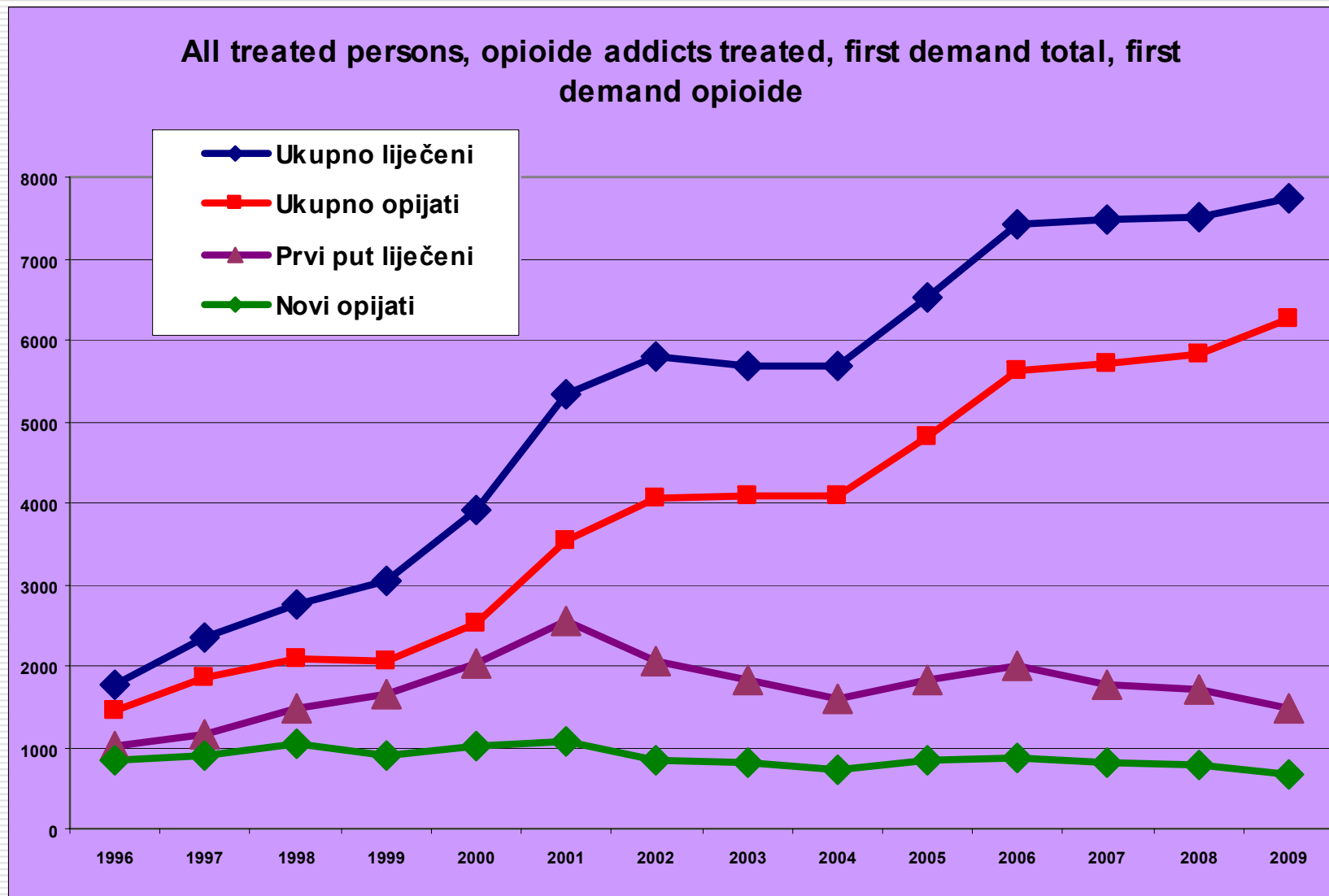
Epidemiološka slika ovisnosti u svijetu

- ❑ Prema procjenama UNODC-a (UN Office on Drugs and Crime) u 2009. je godini između 172 i 250 milijuna ljudi konzumiralo neku vrstu droge, dok je između 18 i 38 milijuna osoba bilo i ovisno o njima.
 - ❑ Procjenjuje se da je 74 milijuna Europljana marihuanu uzelo barem jednom u životu, što iznosi više nego svaki peti stanovnik u dobi 15-64 godine.
 - ❑ Također se procjenjuje da je oko 13 milijuna Europljana konzumiralo kokain barem jednom u životu, odnosno, da je s njim eksperimentiralo prosječno 3,9% populacije u dobi od 15-64 godina.
 - ❑ U posljednjih 10 godina zabilježen je pad uporabe heroina i uz to vezanih problema, iako najnoviji podaci ukazuju da je u nekim zemljama stabilizacijski trend opet promijenio smjer. Osim toga, izvješća o uprabi sintetskih opijata kao što je fentanil te intravenska uporaba psihostimulativnih droga odražavaju sve kompleksniju narav problema zloporabe droga u Europi.
-

Epidemiološko praćenje zlouorabe droga u sustavu zdravstva u Hrvatskoj

- Raspoloživi podatci iz svih zdravstvenih ustanova
- Registar
 - Postupno uključivanje i podataka iz terapijskih zajednica i nevladinih udruga
 - Pokušaji sagledavanja problema svaobuhvatno
 - Stalna nastojanja procjene stvarne veličine problema
-

Kretanje liječenih osoba u Hrvatskoj 1996-2009



Osobe liječene u zdravstvenom sektoru zbog zlouporabe droga

Godina	Ukupno liječeni	Ukupno opijatni	Prvi put liječeni	Prvi put opijatni
2000.	3.899	2.520	2.026	1.009
2002.	5.811	4.061	2.067	846
2004.	5.768	4.163	1.619	732
2006.	7.428	5.612	2.002	877
2008.	7.506	5.832	1.674	769
2009.	7.733	6.251	1.482	667

Stopa/ 100.000 stanovnika 15-65 godina

Ukupno 258,9

Opijatni 209,2

Trendovi danas u Hrvatskoj

- Broj svih osoba u tretmanu u sustavu zdravstva je sve veći....ali
 - Sve je manje novih korisnika ukupno
 - Broj novih heroinskih ovisnika je prvi put u posljednjem desetljeću manji od 700
 - Kako pridobiti u sustav konzumente i mlade
-
- Koje su značajke naše populacije i kako je liječimo
-

<u>Bolničko liječenje</u>	<u>2009</u>	<u>2003</u>
PB Vrapče	287 (26%)	351 (24%)
KB "Sestre milosrdnice"	211 (17%)	290 (20%)
PB Jankomir	115 (10%)	248 (17%)
ostalo	536 (47%)	572 (39%)

Prosječna dužina boravka 32,7 dana

<u>Izvanbolničko liječenje</u>	<u>2009.</u>	<u>2008</u>
KB "Sestre milosrdnice"	1.402 (19%)	1289 (18%)
ZJZ Zagreb	1.327 (18%)	1383 (19%)
ZJZ Split	1.025 (14%)	820 (11%)
ZJZ Pula	852 (11%)	769 (11%)
ZJZ Rijeka	602 (8%)	582 (8%)
ZJZ Zadar	569 (8%)	624 (9%)
ostalo	1.793 (24%)	1768 (24%)

OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2009. GODINI PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA

	broj	stopa na 100.000 stanovnika 15-65g	opijati 100.000 stanovnika 15-65g
<input type="checkbox"/> Istarska	814	573	529
<input type="checkbox"/> Zadarska	549	517	512
<input type="checkbox"/> Grad Zagreb	2.260	421	317
<input type="checkbox"/> Dubrovačko-neretvanska	306	381	316
<input type="checkbox"/> Šibensko-kninska	248	347	323
<input type="checkbox"/> Primorsko-goranska	652	308	290
<input type="checkbox"/> Splitsko-dalmatinska	1.024	331	298
<input type="checkbox"/> Republika Hrvatska	7.689	259	209
<input type="checkbox"/> Varaždinska	254	205	164
<input type="checkbox"/> Brodsko-posavska	181	158	102
<input type="checkbox"/> Međimurska	124	155	117

Obrazovna razina osoba liječnih zbog zlouporabe droga godine

Ovisnici o opijatima

- 15% završilo samo (ili nije uopće) osnovnu školu
- Nezavršena srednja škola - 9%
- Završena srednja škola - 69%
- Viša škola ili fakultet 6%
- Nepoznato 1%

Neopijatski ovisnici

- 17% završilo samo (ili nije uopće) osnovnu školu
 - Nezavršena srednja škola - 16%
 - Završena srednja škola 53%
 - Viša škola ili fakultet 4%
 - Nepoznato 10%
-

Radni status osoba liječnih zbog zlouporabe droga godine

Ovisnici o opijatima

- Nezaposlen 42%
- Redoviti posao 32%
- Povremeni posao 14%
- Učenik/student 3%
- Umirovljenik 5%
- Ostalo 4%

Neopijatski ovisnici

- Nezaposlen 24%
 - Redoviti posao 27%
 - Povremeni posao 7%
 - Učenik/student 26%
 - Ostalo 16%
-

Uvjeti života osoba liječnih zbog zlouporabe droga godine

Ovisnici o opijatima

<input type="checkbox"/> Živi s roditeljima	57%
<input type="checkbox"/> S partnerom	11%
<input type="checkbox"/> S partnerom i djetetom	13%
<input type="checkbox"/> Živi sam	12%
<input type="checkbox"/> S djetetom	1%
<input type="checkbox"/> Ostalo/nepoznato	6%

Neopijatski ovisnici

<input type="checkbox"/> Živi s roditeljima	64%
<input type="checkbox"/> S partnerom	3%
<input type="checkbox"/> S partnerom i djetetom	3%
<input type="checkbox"/> Živi sam	6%
<input type="checkbox"/> S djetetom	1%
<input type="checkbox"/> Ostalo/nepoznato	23%

Bračni status opijatskih ovisnika koji imaju djecu u 2009. godini

Bračni status	Živi s drugim uživaocem			Ukupno
	Da	Ne	Nepoznato	
U braku	210 (22%)	741 (77%)	13 (1%)	964 (100%)
Neudata/ neoženjen	32 (14%)	198 (85%)	3 (1%)	233 (100%)
Razveden/a	48 (11%)	388 (87%)	8 (2%)	444 (100%)
Udovac/ica	4 (12%)	30 (88%)		34 (100%)
Izvanbračna zajednica	87 (31%)	186 (68%)	5 (1%)	278 (100%)
Nepoznato		2		2
Ukupno	381 (19%)	1.545 (79%)	29 (2%)	1.955

29% registriranih ovisnika/ovisnica ima djecu

(zanemarujući nepoznato)

Glavno sredstvo u osoba liječenih zbog zlouporabe

Glavno sredstvo	Broj liječenih ukupno							
	2004.		2005.		2008.		2009.	
	N	%	N	%	N	%	N	5
Opijati	4.163	72,2	4.867	73	5.846	77,9	6.248	80,7
Marihuana	1.283	22,2	1.449	21,7	985	13,1	793	10,3
Sedativi	108	1,9	96	1,4	179	2,4	185	2,4
Kokain	24	0,4	63	0,9	150	2,0	143	1,8
Stimulatori	111	1,9	106	1,6	218	2,9	214	2,8
Halucinogeni	2	0	2	0	6	0	4	0
Inhalanti	10	0,2	8	0,1	5	0	7	0
Poliuoraba	67	1,2	77	1,2	117	1,7	136	1,8
Ukupno	5.768	100	6.668	100	7.464	100	7,733	100,0

Niska registracija kokaina i psihostimulatora, zahtjevi za liječenjem nisu tako izraženi kao kod heroinskih ovisnika

Je li se što promijenilo u ovisničkom ponašanju 2003-2008. godine

Ovisnici o opijatima (2009/2003)

- Srednja dob prve uporabe (bilo koje sredstvo)
 - 16,0 - 16.0 godina
- Srednja dob prvog uzimanja heroina
 - 20.3 - 19.9 godina
- Srednja dob prvog i.v. uzimanja
 - 21,2 - 20.6 godina
- Srednja dob prvog dolaska na liječenje
 - 26,2 - 26.9 godina

Je li se što promijenilo u "razvoju" ovisničkog ponašanja 2003-2009. godine

U 2009. godini niti jedna osoba mlađa od 14 godina nije liječena zbog ovisnosti o heroinu...
...no u dobnoj skupini 15-19 godina bila ih je 71

U dobi 20-24 godine najviše kokainskih ovisnika (33% do svih liječenih kokainskih ovisnika), amfetaminskih ovisnika (42%), liječenih zbog psihostimulatora (33%) te ecstasy (44%)

Najviše registriranih zbog zlouporabe marihuane u dobi 15-19 godina (67%)

Što je poliuporaba

"Sporedno" sredstvo kod opijatskih ovisnika

Marihuana (32%), kokain (27%), stimulatori (16%)

"Sporedno" sredstvo kod neopijatskih ovisnika

Stimulatori (46%) kokain (2%), marihuana (41%)

Način uzimanja droga

Heroin

Intravenski (69%), ušmrkavanjem (20%), pušenjem (5%),
nepoznato 6%

4% ovisnika uzima heptanon intravenski prema vlastitoj izjavi

Amfetamini

Ušmrkavanjem (83%), oralno (16%), nepoznato 1%

Drugi psihostimulatori

Ušmrkavanjem (65%), oralno (26%), nepoznato 9%

Način uzimanja droga

Heroin

54% ne uzima prošli mjesec, 9% neredovito, 1% probao 1-5 puta, 5% nekoliko puta mjesečno, 7% najmanje jednom tjedno, 15% svakodnevno (8% nepoznato)

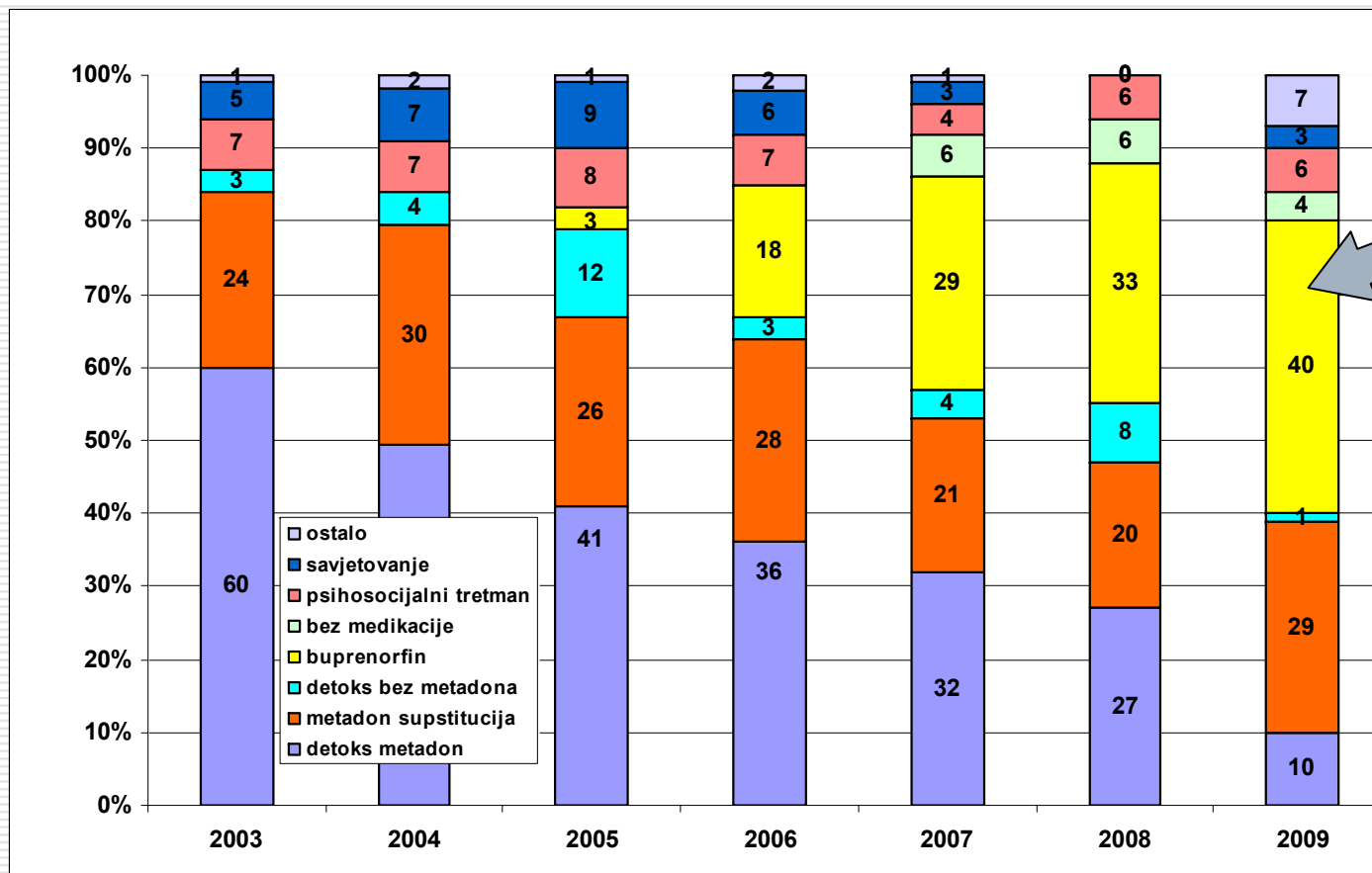
Marihuana

45% ne uzima prošli mjesec, 8% neredovito, 6% probao 1-5 puta, 12% nekoliko puta mjesečno, 17% najmanje jednom tjedno, 6% svakodnevno (6% nepoznato)

Kokain

42% ne uzima prošli mjesec, 8% neredovito, 8% probao 1-5 puta, 11% nekoliko puta mjesečno, 20% najmanje jednom tjedno, 6% svakodnevno (6% nepoznato)

Tretman heroinskih ovisnika 2003-2009 godine



Buprenorfin u
40% heroinskih
ovisnika u
2009. godini

Metadonski
detoks i
supstitucija u
39%

Liječene osobe u Registru i nadalje su sve starije...

Godina	Prosječna dob		
	Muškarci	Žene	Ukupno
2001.	25,7	25,8	25,7
2003.	27,1	27,2	27,1
2005.	28,4	28,1	28,3
2007.	29,8	29,2	29,7
2008.	30,1	29,5	30,0
2009.	31,2	30,5	31,8

....što odgovara općem europskom trendu kod opijatskih ovisnika

Način dolaska na liječenje (2009/2008)

Tko je preporučio liječenje

	Opijatski %	Ostali %
<input type="checkbox"/> Osobno	66/68	10/11
<input type="checkbox"/> Obitelj/prijatelji	7/9	12/12
<input type="checkbox"/> PZZ	11/5	2/2
<input type="checkbox"/> Centar za socijalnu skrb	1/1	9/13
<input type="checkbox"/> Sud/uvjetna kazna	6/5	40/41
<input type="checkbox"/> Bolnica/med. ustanova	1/1	2/1
<input type="checkbox"/> Ostalo	8/11	25/20

Kada su roditelji saznali (2009.)

	Prva godina	Nakon 1 godine	Nakon 2-3 godine	Nakon 4+godina	Ne znaju	Ostalo i nepoznato	Ukupno
Heroin	776 13%	983 16%	1876 30%	1472 24%	655 11%	418 7%	6.180
Kokain	25	17	33	39	22	7	143
Ecstasy	11	12	16	9	5	1	54
Stimulatori	28	37	52	24	9	10	160
Marihuana	249 31%	163 21%	159 20%	84 11%	81 10%	57 7%	793
Ostalo	46	31	33	26	12	242	390
Ukupno	1.143	1.243	2.169	1.654	789	735	7.733

Popratne bolesti 2009. godine

Anamnestički i/ili laboratorijski (heroinski ovisnici)

hepatitis C	42.3%
hepatitis B	10.5%
HIV	0,5%

Popratne bolesti 2009. godine

Registrirani psihijatrijski komorbiditet

	Opijatski	Ostali
<input type="checkbox"/> Poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih	36%	28%
<input type="checkbox"/> Afektivni poremećaji(depresija)	17%	12%
<input type="checkbox"/> Poremećaj ponašanja uzrokovan alkoholom	8%	17%
<input type="checkbox"/> Neurotski, vezan uz stres i somatoformni poremećaj	12%	11%
<input type="checkbox"/> Shizofrenija	8%	17%

Rizična ponašanja

Dijeljenje igala i šprica u životu

2003	2005	2007	2009.
70.4%	71.3%	70.2%	68,1%

Dijeljenje igala i šprica u posljednjih mjesec dana

2003	2005	2007	2009.
33.1%	23.0%	19.9%	20,7%

Ovisnici i prekršajna i krivična djela

Od 7.733 osobe ukupno liječene zbog zlouporabe droga u 2009, samo 2.229 nema i nije nikada imalo sudskih problema (28.9%) - što znači da je 71,1% barem jednom u životu imalo problema sa sudom

Recidivizam je čest - od 4.533 osoba koje su imale sudskih problema 2.304 ih ima i sada (50,8% su "ponavljači")

Ovisnici i prekršajna i krivična djela

Od 6.251 liječenih opijatnih ovisnika u 2009, 3.808 su barem u nekom razdoblju života imali problema sa zakonom (60,9%)

Od 1.482 liječenih osoba koje nisu heroinski ovisnici u 2009, njih 725 ili 48,9% je barem jednom u životu imalo problema sa zakonom

Smrti povezane s uzimanjem droga

Godina	Broj
2000.	75
2001.	78
2002.	86
2003.	106
2004.	119
2005.	115
2006.	108
2007.	165
2008.	116
2009.	90

Izvor: Potvrda o smrti DEM-2, Registar liječenih ovisnika

Uzroci smrti među ovisnicima

	Ukupno	Liječeni
Predoziranje heroin	32,6%	25,0%
Predoziranje drugi opijati	9,0%	7,8%
Predoziranje metadon	18,1%	17,2%
Predoziranje kokain	4,5%	3,1%
Intoksikacija više sredstava	1,1%	1,6%
Intoksikacija lijekovima	3,4%	3,1%
Nesreća	6,7%	7,8%
Ostalo	24,7%	34,4%
Ukupno	100%	100,0%

Umrli u 2009. prema županiji prebivališta, prethodnom liječenju i spolu

Županija	Muškarci	Žene	Ukupno	Liječeni	Bez liječenja	%
Grad Zagreb	27	1	28	19	9	32,1
Zagrebačka	2		2	1	1	50,0
Sisačko-moslavačka	1		1		1	100,0
Varaždinska	3		3	3		0,0
Bjelovarsko-bilogorska	1		1	1		0,0
Primorsko-goranska	2		2	2		0,0
Požeško-slavonska	1		1		1	100,0
Zadarska	11	1	12	12		0,0
Osječko-baranjska	1	2	3	3		0,0
Šibensko-kninska	4		4	2	2	50,0
Splitsko-dalmatinska	15	1	16	10	6	37,5
Istarska	12	1	13	9	4	30,8
Dubrovačko-neretvanska	3	3		2	1	33,3
Hrvatska	83	6	89	64	25	28,1

Prosječne dobi u času smrti ukupno i umrlih od predoziranja

Godina	Prosječna dob ukupno	Prosječna dob predozirani
2000.	29,5	27,8
2001.	30,1	28,4
2002.	30,3	29,0
2003.	30,5	28,6
2004.	31,3	29,5
2005.	32,2	31,7
2006.	33,4	30,2
2007.	32,9	31,8
2008.	33,4	32,0
2009.	35,8	33,6

Ovisnici umru sve stariji

Umrli od predoziranja su općenito nešto mlađi od ukupno umrlih

“Ostali” uzroci smrti ovisnika u 2009. godini

Uzrok	Broj	
Kronična hepatitis C virusna infekcija	2	9,1%
Zloćudne novotvorine	4	18,2%
Ostale novotvorine	1	4,5%
Sindrom ovisnosti o opijatima	2	9,1%
Bolesti cirkulacijskog sustava	5	22,7%
Bolesti dišnog sustava	2	9,1%
Bolesti jetre	5	22,7%
Status epilepticus	1	4,5%
Ukupno	22	

IZVOR: Potvrda o smrti DEM-2, Registar liječenih ovisnika

Rad Službi za prevenciju ovisnosti

U Službama registrirano preko 74.000 posjeta (prosječno 12 po korisniku)

U Hrvatskoj je ukupno učinjeno 3.643 intervjua ili prosječno 304 mjesečno. Najviše ih je zabilježeno u Zadarskoj županiji (1079), slijedi Splitsko-dalmatinska županija (667) te Grad Zagreb (554)

Obavljen je 24.221 individualni savjetovanišni tretman i 30.825 tretmana modifikacije ponašanja. Najviše usluga rada na modifikaciji ponašanja pruženo je u Istarskoj županiji (5.717), slijedi Splitsko-dalmatinska županija (4.119) te Osječko-baranjska županija (2.316)

Rad Službi za prevenciju ovisnosti

Obavljeno je 7.540 obiteljsko savjetovališnih tretmana, odnosno prosječno 628 tretmana mjesečno. Najviše u Splitsko-dalmatinskoj županiji (1527), slijedi Istarska županija (593) te Primorsko-goranska županija (437) i Grad Zagreb (360)

Službe koje imaju liječnika specijalista psihijatra ukupno su učinile 22.248 psihijatrijskih obrada, što iznosi prosječno 1.854 psihijatrijske obrade mjesečno. Od toga najviše u Gradu Zagrebu (9.273), Splitsko-dalmatinskoj županiji (3.386) i Primorsko-goranskoj županiji (2.388).

U Gradu Zgrebu je također bilo i najviše psihoterapija ponašanja (7.517), zatim slijedi Primorsko-goranska županija s (2.953) te Zadarska županija (2.093).

Rad Službi za prevenciju ovisnosti

Ukupno je učinjeno 27.331 testova urina što prosječno iznosi 2.278 testova mjesečno.

Održano je ukupno 498 predavanja i 99 tribina namijenjenih roditeljima djelatnicima škola u sklopu redovnih preventivnih programa.

Savjetodavni i edukacijski rad sa djelatnicima škola za Školski preventivni program (339) organizacija edukativnih radionica za djelatnike škole, liječnike i druge profesionalce (177).

U 2009. godini djelatnici Službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti sudjelovali su u 1252 posebna programa.

Zaključno

Sustav za prevenciju i izvanbolničko liječenje je stabilan i dobro funkcionira

Ovisnici se zadržavaju na tretmanu i sve je manje posljedica neodgovarajućeg tretmana i/ili recidiva

Treba razvijati programe univerzalne, selektivne i indicirane prevencije u radu s mladima koji su s rizikom

I nadalje važna multidisciplinarna suradnja

Omogućavanje tretmana poremećaja mentalnog zdravlja moralo bi unaprijediti a ne poremetiti pristup osobama koje imaju problem sa zlouporabom droga

Nadamo se da ćemo u tome i uspjeti...



Hvala na pažnji
